

Tesettür Tipleri ve Toplum İlişkisi

Nisa ÖZTÜRK

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1548

Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyei Yayınları

Yayın No | Publication Number: 296

Kitap Adı: Tesettür Tipleri ve Toplum İlişkisi

Book Title: Types of Hijab and Their Relation With Society

ISBN: 978-625-5536-09-9

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536099

Yazar | Author: Nisa ÖZTÜRK | orcid.org/0000-0001-9770-911X

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 332

Yayın Tarihi | Publication Date: Şubat | February 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRAM2 | İslam ve Toplum | Islam & Society

BISAC: SOC039000 | Sosyoloji / Din ve Toplum | Social Science / Sociology of Religion

THEMA: QRAM | Din ve Toplum | Religion and Society

LC: BP190.5.C64 | İslam ve Kadınların Giyimi | Islam and Women's Clothing

Atf Bilgisi | Cite as: Öztürk, Nisa. *Tesettür Tipleri ve Toplum İlişkisi* Ankara: Eskiyei Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Tesettür Tipleri ve Toplum İlişkisi

Nisa ÖZTÜRK

Ankara 2025

Yazar Hakkında | About the Author

Nisa ÖZTÜRK

1998 yılında Rize’de doğdu. 2016 yılında Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’ne yerleşti. 2021 yılında mezun olduktan sonra aynı yıl Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi’nde Felsefe ve Din Bilimleri alanı Din Sosyolojisi bölümünde yüksek lisans eğitimine başladı. 2024 yılında “Farklı Tesettür Tarzlarını Tercih Eden Bireylerin Toplumsal Alanda Kendilerini Anlamlandırma Biçimleri” adlı teziyle yüksek lisans eğitimini tamamladı. Şu anda akademik çalışmalarına devam etmektedir.

She was born in 1998 in Rize. In 2016, she enrolled in the Faculty of Theology at Recep Tayyip Erdoğan University. After graduating in 2021, she started her Master’s degree in the Department of Sociology of Religion within the field of Philosophy and Religious Studies at the same university. In 2024, she completed her Master’s degree with her thesis titled “The Ways of Individuals Who Prefer Different Hijab Style to Make Sense of Themselves in the Social Sphere”. She is currently continuing her academic work.

Kitap Hakkında

Tesettür Tipleri ve Toplum İlişkisi

Tesettür modasının ortaya çıkışı, Müslüman kadınların giyimlerinde pek çok değişime yol açmaktadır. Son yıllarda tesettür markalarının faaliyetleri ve sosyal medya influencerlarının etkisiyle yaşanan değişimler hızlanmaktadır. Bu durum örtünme çeşitliliklerinin artış göstermesine sebebiyet vermektedir. Araştırmanın kavramsal çerçeve bölümünde, Türk kadınlarının tesettür giyimlerinde yaşanan değişimler ve nedenleri ele alınacaktır. Günümüzde Müslüman kadınların yaygınlık gösteren giyimleri ise tesettür tiyolojileri denemesi ile ortaya koyulacaktır. Geleneksel ve tek tip (çarşaf, ferace ve pardösü) örtünme tiyolojilerine karşın yeni tesettür tarzlarının ortaya çıkışı toplum tarafından dikkat çekmekte ve çeşitli tartışmaları beraberinde getirmektedir. Özellikle modern parçaların tesettür giyimde daha çok kullanılması ve alışılmamış tarzların yaygınlaşması başlıca eleştiri konuları arasında yer almaktadır. Bu tartışmaların odak noktası olan tesettürlü kadınların etraflarında dönen tartışmalar karşısında kendilerini nasıl anlamlandırdıkları araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Bu doğrultuda gündelik hayatlarında farklı tesettür tarzlarına sahip 19 bireyle yarı yapılandırılmış form kullanılarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda toplumun tesettür algısının bireylerin kendilerini anlamlandırmalarında büyük bir etken olduğu göze çarpmaktadır. Bu anlamlandırmalarda toplumun tesettüre yüklediği yargı ve beklentilerin bireylerde kendi kimliklerinin önüne geçtiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Din Sosyolojisi; Tesettür; Tesettür Tipleri; Toplum; Tesettür Modası; Kimlik

About the Book

Types of Hijab and Their Relation With Society

The emergence of modest fashion has led to significant changes in the clothing of Muslim women. In recent years, the activities of modest fashion brands and the influence of social media influencers have accelerated these changes. This situation has resulted in an increase in the variety of covering styles. The conceptual framework section of the research will address the changes experienced by Turkish women in modest clothing and their underlying reasons. The prevalent clothing styles of Muslim women today will be presented through an examination of modest typologies.

In contrast to traditional and uniform covering typologies (such as the chador, ferace, and overcoat), the emergence of new modest styles has attracted societal attention and sparked various discussions. Particularly, the increased use of modern pieces in modest fashion and the proliferation of unconventional styles are among the main subjects of criticism. The research focuses on how covered women interpret themselves in light of the discussions surrounding them. In this context, semi-structured interviews were conducted with 19 individuals who possess different modest styles in their daily lives. The findings from the research indicate that societal perceptions of modesty play a significant role in how individuals understand themselves. It has been determined that the judgments and expectations imposed by society regarding modesty often overshadow individuals' own identities.

Keywords: Sociology of Religion; Hijab; Types Of Hijab; Society; Hijab Fashion; Identity

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	13
GİRİŞ.....	15
1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	23
1.1. Türk Kadınının Giyiminde Tesettür ve Tesettür Çeşitliliği.....	23
1.1.1. Tesettür Tartışmalarında Öne Çıkan Temel Konulara Kısa ve Genel Bir Bakış (1960-2000 Arası Yıllar).....	24
1.1.2. Yakın Dönemde Türk Kadının Tesettür Tartışmaları (2000'lerden Günümüze)	27
1.1.3. Tesettür Tipolojileri	29
1.1.3.1. Başörtüsü Bağlama Şekillerine Göre Tesettür Tipolojileri.....	29
1.3.1.2. Başörtüsü Haricinde, Tercih Edilen Kıyafetin Şekline Göre Tesettür Tipolojileri	40
1.1.4. Bir Tesettür Tipolojisi Denemesi	41
1.2. Tesettür Tipolojilerinin Ortaya Çıkması ve Tesettür Çeşitliliğinin Artmasındaki Sosyal Nedenler	57
1.2.1. Modernizmin Tesettüre Etkisi	57
1.2.2. Kentleşmenin Giyime ve Tesettüre Etkisi	60
1.2.3. Tesettürün Modaya Entegrasyonu.....	63
1.2.4. Giyim Markalarının Kurulmasıyla Yaşanan Gelişmeler ...	67
1.2.4.1. Yerli Tesettür Markalarının Kurulması	67
1.2.4.2. Yerli Tesettür Markalarının Küreselleşme Adımları ..	70
1.2.4.3. Küresel Giyim Markalarının Kurulması	71
1.2.5. Ekonomik Sermayenin Giyimde Görünür Kılınması	72
1.2.6. Teknolojinin Yaygınlaşmasıyla Yaşanan Gelişmeler	74
1.2.6.1. Sosyal Medya Platformlarının Kullanımı.....	74
1.2.6.2. Sosyal Medya Influencerları	75
1.2.6.3. Alışveriş Siteleri.....	77
1.2.6.4. Medya Yoluyla Damgalanma.....	78

2. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	81
2.1. Araştırmanın Yöntemi	81
2.2.1. Araştırmanın Modeli	82
2.2.2. Araştırma Grubu	83
2.1.3. Araştırma Verilerinin Toplanması ve Analizi	86
2.2.4. Geçerlik ve Güvenirlik	87
3. ARAŞTIRMAYA DAİR BULGU VE YORUMLAR	89
3.1. Katılımcıların Tesettürüne Genel Bir Bakış	89
3.1.1. Katılımcıların Tesettürlü Olma Süreçleri	89
3.1.2. Katılımcıların Gündelik Hayatta Tesettür Tercihleri.....	90
3.1.3. Katılımcıların Tesettürlü Oldukları Süreçte Yaşadıkları Değişimler ve Sebepleri	94
3.2. Katılımcıların Giyim Tercihlerinde Etkili Olan Faktörler	107
3.2.1. Dinî Gerekseler	108
3.2.2. Ailevi Durum	113
3.2.2.1. Katılımcının Kendi Ailesi	114
3.2.2.2. Katılımcıların Eşleri ile Yaşadıkları Durumlar	119
3.2.3. Ailelerde Alışlagelmiş Tesettür Tepkileri	127
3.2.3.1. Çarşaf ve Ferace Giyimine Tepkiler: “İŞİD’e mi Katılacaksın?”	127
3.2.3.2. Pantolon Giyimine Tepkiler: “Kapalılık Etek Giymektir”	132
3.2.4. Kişisel Tercihler: Rahatlık	137
3.2.6. Psikolojik Nedenler	139
3.2.5. Sosyal Çevre, Mesleki Durum ve Dış Etkenler	141
3.2.7. Moda, Marka ve Influencerlar	146
3.3. Katılımcıların Tesettürü Anlamlandırma Biçimleri	153
3.3.1. Başörtü ve Tesettür İlişkilendirmesi	153
3.3.2. Tesettür Kabullerine Yaklaşımlar: Doğru Örtünme Hangi Şekilde Mümkündür?	159
3.3.3. Tesettür ve Güzellik Bir Arada Mümkün Müdür?	170
3.3.4. Tesettürlü Kadın Olgusuna Yaklaşımlar	176
3.3.5. “Tesettürlüler” Terimi Ne Anlam İfade Ediyor?	184

3.4. Katılımcıların Tesettür, Kimlik ve Mekân İlişkisi	192
3.4.1. Tesettür ve Kimlik: “Kendimi Tesettürlü Olarak Görmüyorum”	192
3.4.2. Tesettür ve Müslüman Kimlik İlişkilendirmesi: “Beni Bir Rahibe’den Ayıran Şey Nedir?”	198
3.4.3. “Tesettür Erkeklerde de Görünür Olmalı”	204
3.4.4. Tesettürlü Olmanın Beraberinde Getirdiği Olumlu ve Olumsuz Durumlar	210
3.4.4.1. Avantajlı Durumlar	210
3.4.4.2. Dezavantajlı Durumlar	215
3.4.4.3. Tesettürlü Olmasaydım	221
3.4.5. Katılımcıların Kişisel Tercih ve Hobilerine Aldıkları Tepkiler	226
3.4.6. Katılımcıların Başkalarının Kişisel Tercih ve Hobilerine Verdikleri Tepkiler: “Bilseler Yapmazlar”	238
3.4.7. Bulunmaktan Kaçınılan Mekânlar	243
3.4.8. Hiçbir Şey Günah Olmasaydı	248
3.5. Katılımcıların Toplumsal Etkileşim Sırasında Yaşadıkları Tecrübeler	252
3.5.1. Toplumun Katılımcılara Yönelttiği Çeşitli Durumlar	253
3.5.1.1. Olumlu Durumlar	253
3.5.1.2. Olumsuz Durumlar	255
3.5.1.3. Dışlanma ve Damgalanmalar	258
3.5.2. Toplumdan Davranış ve Giyime Dair Tavsiyeler	271
3.5.3. Toplumun Tesettürlü Bireylerden Beklentileri	275
3.5.4. Toplum Tesettürlü Kimlikleri Kısıtlıyor Mu?	283
3.5.5. Karşı Cinsin Tesettürlü Bireylere Yönelik Tutumları	290
3.5.6. Katılımcıların Tesettür Konusunda Topluma Bakışı ve Toplumunu Değerlendirmesi	295
4. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	303
KAYNAKÇA	311
EKLER	325
DİZİN	329

KISALTMALAR

- AVM : Alış Veriş Merkezi
AKP : Adalet ve Kalkınma Partisi
bk. : Bakınız
çev. : Çeviren
drl. : Derleyen
ed. : Editör
haz. : Hazırlayan
Hz. : Hazret, Hazreti
s.a.v : Sallallâhu aleyhi vesellem
vb. : Ve benzeri, ve benzerleri, ve bunun gibi
vd. : Ve devamı; ve diğerleri
vs. : Vesaire
yy. : Yüzyıl

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Tesettür tipolojileri denemesi	42
Tablo 2. Katılımcıların demografik bilgileri	84
Tablo 3. Katılımcıların tesettür süreçlerine yönelik ön bilgiler	90
Tablo 4. Katılımcılara gösterilen tesettür tipolojileri tablosu	91
Tablo 5. Katılımcıların tesettür tercihleri ve tipolojileri	92

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Klasik eşarp bağlama modeline örnek.....	30
Şekil 2. Klasik şal bağlama modeline örnek.....	31
Şekil 3. Uzun dökümlü bağlama modeline örnek	32
Şekil 4. Paris türbanına örnek.....	33
Şekil 5. Sunroof modeline örnek.....	34
Şekil 6. Sıkma baş modeline örnek	35
Şekil 7. Başörtüsü ve şapkanın kullanımına örnek.....	36
Şekil 8. Başörtüsü üzerine şapka modeline örnek	37
Şekil 9. Başörtüsü yerine şapka/kapüşon kullanımına örnek.....	38
Şekil 10. Başörtüsünün saç görünümünde kullanımına örnek	39
Şekil 11. Çarşaf tipolojisine örnek	43
Şekil 12. Ferace tipolojisine örnek.....	44
Şekil 13. Dış örtü tipolojisine örnek	45
Şekil 14. Elbise tipolojisine örnek.....	46
Şekil 15. Üstlük ve etek tipolojisine örnek	47
Şekil 16. Üstlük ve pantolon tipolojisine örnek	48
Şekil 17. Tesettürde kısa/yarım kollu üstlük tipolojisine örnek.	49
Şekil 18. Tunik tipolojisine örnek	50
Şekil 19. Sportif giyim tipolojisine örnek	51
Şekil 20. Klasik giyim tipolojisine örnek	52
Şekil 21. Tesettürde transparan/yarı transparan giyim tipolojisine örnek.....	53
Şekil 22. Maskülen giyim tipolojisine örnek.....	54
Şekil 23. Tesettürde seküler kıyafet giyme tipolojisine örnek	55
Şekil 24. Sokak stili tipolojisine örnek.....	56
Şekil 25. Alışveriş sitesi kategorilerine örnek	78

ÖN SÖZ

Tesettürlü kadınların giyimlerinde yaşanan değişimler ve artan çeşitlilikler son dönemlerde dikkat çekici bir durumdur. Bu değişimlere yöneltilen eleştiriler ise durumu bir tartışma konusu hâline getirmektedir. Toplumun tesettürlü kadınlara biçtiği roller; kişisel olarak gözlemlediğim, zaman zaman sorguladığım meseleler arasındaydı. Yüksek lisans dönemimde ise araştırmacı olarak çalışma fırsatı bulmaktan mutluluk duyduğum bir konu oldu.

Öncelikle lisans eğitimimden bu yana bilgi ve birikiminden istifade etme fırsatı bulduğum danışman hocam Doç. Dr. Erol Sungur'a hem tezime yönelik yaptığı sayısız katkı hem de bir insan olarak bana öğrettiği her şey için teşekkür ediyorum.

Sayın juri üyeleri Doç. Dr. Emine Battal'a ve Dr. Öğretim Üyesi Bekir Şahin'e; titizlikle tezimi okuyan, fikirlerini paylaşan ve gerekli düzeltmeleri yapan sevgili Reyhan Sandıkçı'ya, tezime katkı verebilmek için vakit ayıran ve bu çalışmanın en önemli parçasını oluşturan bütün katılımcılara teşekkürü bir borç biliyorum.

Eğitim hayatım boyunca hiçbir desteklerini esirgemeyen, her daim yanımda olduklarını bildiğim, evlatları olmaktan gurur duyduğum anne ve babama; yüksek lisans eğitimimde beraber yola çıktığım, maddî mânevî bütün desteğiyle ve sabırla yanımda olan Emine Akyüz'e; yine yüksek lisans eğitimimde tanışma fırsatı bulduğum, her konuda motivasyonumu en üst seviyede tutmamda büyük pay sahipleri olan Sümeyye Birinci ve Betül Taşkın'a; hayatımın her anında desteğini hiçbir zaman esirgemeyen bir tanecik arkadaşlarım Şeyda Ateştepe ve Gülcan Öztürk'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Nisa ÖZTÜRK

RİZE/2024